

Financiële markten

Stagneerakkoord

Faas van Heusden

Vier maanden na de verkiezingen is er dan eindelijk een nieuw kabinet, een rechtse minderheidsregering van VVD en CDA met gedoogsteun van de PVV. Gedurende de onderhandelingen lekte er weinig uit, zodat het best wel spannend was wat eruit zou komen. Die uitkomst viel mij echter bepaald niet mee. Een nieuw regeerakkoord zou tenminste moeten beantwoorden aan drie doelen: gezondmaking van de overheidsfinanciën, structurele hervormingen en een positieve oriëntatie ten aanzien van het buitenland en met name Europa.

Het voorliggende regeerakkoord beantwoordt alleen – en dan nog onvolledig – aan het eerste doel. De komende vier jaar is voor een totaalbedrag van 15 miljard euro aan bezuinigingen en lastenverzwaringen overeengekomen. Hierdoor komt het overheidstekort in 2015 uit op 0,7% van het bruto binnenlands product (bbp). Zonder de kabinetsmaatregelen zou het tekort uitkomen op 2,3 procent van het bbp. De bezuinigingen worden voor een aanzienlijk deel bij de overheid zelf gezocht. Beperking van de investeringen en de werkgelegenheid bij de overheid zou circa 4 miljard euro moeten opleveren. Deze bezuinigingen zijn boterzacht. Welke taken daardoor komen te vervallen, is volstrekt onduidelijk. Lokale overheden krijgen er zelfs taken bij, maar moeten deze met minder middelen verrichten. Het streven naar minder ambtenaren is niet nieuw. Ook voorgaande kabinetten streefden naar verkleining van de overheidsector, maar van deze plannen kwam doorgaans weinig terecht. Minder moeite heb ik met de bezuinigingen op subsidies en defensie. De verhoging van de zorgtoeslag is onvermijdelijk gezien de kostenstijging in de zorg.

Het regeerakkoord bevat vrijwel geen economische en sociale hervormingen. De enige maatregel op het terrein van de woningmarkt is dat de huren voor hogere inkomens wat sterker mogen stijgen. De problematiek van scheefwonen wordt daarmee niet opgelost. In de koopsector wordt de hypotheekrenteaftrek ongemoeid gelaten. De regering verlaagt de bijstand, maar ziet af van een hervorming van de WW en van een modernisering van het ontslagrecht. Op het terrein van de AOW wordt niet doorgepakt. De regering conformeert zich aan het besluit van de sociale partners om de AOW-gerechtigde leeftijd in 2020 – dus nog na de volgende kabinetsperiode – te verhogen naar 66 jaar. Een gefaseerde, maar wel snellere verhoging van deze leeftijd zou niet alleen uit oogpunt van inkomensverdelingseffecten tussen generaties te verkiezen zijn, maar is bovendien gunstig voor de overheidsfinanciën.

De extra budgettaire ruimte die hierdoor ontstaat, zou kunnen worden benut voor tekortvermindering. Maar men zou ook de lasten minder kunnen verhogen, hetgeen in de huidige economische situatie niet onwelkom zou zijn.

Tenslotte wordt een visie op Europa en de toekomst van de euro node gemist. Dat is vreemd, aangezien ons land economisch sterk afhankelijk is van andere Europese landen. Gelet op de opvattingen van de PVV zouden politieke spanningen kunnen ontstaan als een euroland onverhoopt een beroep zal moeten doen op de in dit voorjaar ontwikkelde financieringsfaciliteit. Natuurlijk zou de regering steun kunnen zoeken bij oppositiepartijen. In de huidige gepolariseerde politieke verhoudingen zal het voor de regering niet gemakkelijk zijn deze steun te verkrijgen. Andere partijen zullen voor deze steun uiteraard een tegenprestatie verlangen. Dezelfde situatie zou zich kunnen voordoen als de opbrengst van de bezuinigingen achterblijft bij de verwachtingen of nieuwe tegenvallers op de begroting ontstaan. Het moge duidelijk zijn dat de komende jaren veel van de stuurmanskunst van premier Rutte en de andere kabinetsleden zal worden gevraagd.

Al met al moet worden geconcludeerd dat het regeerakkoord vooral gericht is op gezondmaking van de overheidsfinanciën. De beoogde beleidsmaatregelen schieten – zo blijkt ook uit analyses van het CPB – echter tekort om de Nederlandse economie sterker te maken zoals de regering zich in de inleiding van het regeerakkoord ten doel heeft gesteld.